

การจัดการทรัพยากรกายภาพชุมชนตามหลักของความปลอดภัย สุขภาพและสิ่งแวดล้อม (SHE)

กรณีศึกษา ชุมชนบ้านสาละวัน จังหวัดนครปฐม

Facility Management of Community Based on Safety Health and Environment (SHE)

Case Study Salawan Community in Nakhon Pathom

เกริกฤทธิ์ ตั้งวงษ์อุทัย* และ จิระศักดิ์ พุกดำ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

*E-mail: kerkrat.tan@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

ในการวิจัยเรื่องการจัดการทรัพยากรกายภาพชุมชนตามหลักของความปลอดภัย สุขภาพและสิ่งแวดล้อม (SHE) กรณีศึกษาชุมชนบ้านสาละวัน จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจ ตรวจสอบการจัดการทรัพยากรกายภาพของชุมชนในด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม และเพื่อแนวทางแก้ไขและการป้องกันการจัดการทรัพยากรกายภาพของชุมชนในด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จากกลุ่มตัวอย่างจากชุมชนบ้านสาละวัน 13 ชุมชนย่อย ชุมชนละ 10 หลัง จำนวนรวมทั้งสิ้น 130 หลังคาเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ในการสำรวจตรวจสอบการจัดการทรัพยากรกายภาพของชุมชนในด้านความปลอดภัย พบว่า มีระดับการจัดการทรัพยากรกายภาพด้านความปลอดภัยในที่พักอาศัยโดยเฉลี่ย 84.1 คิดเป็นร้อยละ 64.69 อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่ควรปรับปรุงคือ มีระบบป้องกันอัคคีภัย ด้านอาชีวอนามัยหรือสุขภาพ พบว่า มีระดับการจัดการทรัพยากรกายภาพด้านสุขภาพในที่พักอาศัยโดยเฉลี่ย 62.89 คิดเป็นร้อยละ 48.38 อยู่ในระดับปรับปรุง ข้อที่ควรปรับปรุงคือ ออกกำลังกายเป็นประจำอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน ครั้งละครึ่งชั่วโมง ยกของที่มีน้ำหนักมากที่วางอยู่กับพื้น ก้มตัวลงไปยกโดยย่อเข้าและตรวจสุขภาพฟันเป็นประจำทุกปีและในด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า มีระดับการจัดการทรัพยากรกายภาพด้านสิ่งแวดล้อมในที่พักอาศัยโดยเฉลี่ย 86.40 คิดเป็นร้อยละ 66.46 อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่ควรปรับปรุงคือ ภายในบ้านมีแสงสว่างที่เพียงพอและปลูกต้นไม้หรือจัดสวนหย่อมบริเวณรอบที่พักอาศัย

คำสำคัญ : การจัดการทรัพยากรกายภาพ ความปลอดภัย สุขภาพ สิ่งแวดล้อม

Abstract

Community-based Facilities Safety Health and Environmental Management (SHE) Study Case Study of Salawan Community in Nakhon Pathom Province. The purpose is to explore. Examine the community's physical resources management in Security, Health and Environment And to address and prevent physical community resource management in the security field. Occupational Health and Environment From the sampling group from Ban Salaam community 13 communities of 10 each, totaling 130 households. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics using percentage, mean, and reliability data. The study indicated that In the survey of community physical security management in safety, there was an average level of 84.1% of physical security management in the shelter in the residence, or 64.69% in the medium level. Fire protection system Occupational health or health found that there was an average level of 62.89 per cent of physical health care resources in residential areas, or 48.38 per cent, in improvement. What should be improved? Exercise regularly at least 3 times a week, half an hour, lifting heavy weights to the floor. On average, the average level of management of physical resources in the habitat was 86.40, or 66.46 percent, at the moderate level. What should be improved? The house has enough light and trees or landscaping around the residence.

Keywords: Facility Management, Safety, Health, Environment

1. ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในชุมชนอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยและสุขภาพประชาชนในชุมชน ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการจัดการมลพิษและบริหารความปลอดภัยเป็นอย่างยิ่ง ในด้านอุตสาหกรรมแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พยายามให้ผู้ประกอบการจัดให้มีบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของโรงงาน เช่น กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นกระทรวงหลักซึ่งกำกับดูแลโรงงานอุตสาหกรรมทั่วประเทศ ได้กำหนดให้มีบุคลากรด้านสิ่งแวดล้อม บุคลากรกำกับดูแลเกี่ยวกับวัตถุอันตราย ความปลอดภัยในการประกอบกิจการ เป็นต้น กระทรวงแรงงานได้กำหนดให้โรงงานต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัย (จป.) ประจำโรงงาน ตามกฎกระทรวงกำหนด มาตรฐานในการบริหารและการจัดการด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2549 (บุญจง ชาวสิทธิวิงษ์, 2552) การปฏิบัติงานในโรงงานสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเสมอคือ ความปลอดภัย โดยเฉพาะการผลิตในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับอันตรายในการทำงาน หากการป้องกันไม่รัดกุมเพียงพอก็จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งผู้ปฏิบัติงานและวัตถุดิบ และเครื่องจักรในการผลิต ซึ่งอุบัติเหตุส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากเครื่องจักร โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และความประมาทของผู้ปฏิบัติงานเอง การจัดการความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน (Safety Health and Environmental : SHE) สามารถช่วยป้องกันการบาดเจ็บและเจ็บป่วยของพนักงาน ซึ่งช่วยให้เป็นไปตามกฎหมายและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงมีบริษัทหรือโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้นที่มีการจัดเตรียมและดำเนินนโยบาย และวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการจัดการด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย นอกจากนี้ยังมีหลักฐานมากมายพิสูจน์ได้ว่าระบบการจัดการด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับบริษัทหรือโรงงานอุตสาหกรรมที่มีความพยายามที่จะลดอันตรายหรืออุบัติเหตุต่างๆ เกี่ยวกับการทำงาน ที่ซึ่งการปรับปรุงทางด้านเทคนิคและการปฏิบัติตามกฎหมายมีข้อจำกัด ระบบการจัดการด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยมีความคล้ายคลึงกับระบบการจัดการด้านอื่นๆ ที่สามารถนำไปสู่การปรับปรุงผลประกอบการธุรกิจที่ดีขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของกระบวนการนำหลักการจัดการความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน (SHE) ที่ใช้อยู่ในภาคอุตสาหกรรมนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการทรัพยากรกายภาพของชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้รับทราบถึงปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเจริญเติบโตของสังคมเมืองหรือมลพิษที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาให้สภาพแวดล้อมในชุมชนให้เหมาะสมในการดำเนินชีวิตสืบไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจ ตรวจสอบ การจัดการทรัพยากรกายภาพของชุมชนในด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อแนวทางแก้ไขและการป้องกันการจัดการทรัพยากรกายภาพของชุมชนในด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม

3. ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 การบริหารทรัพยากรกายภาพ (Facility Management)

เป็นสหความรู้ที่ใช้ในการจัดการที่วาง โครงสร้างพื้นฐาน คน และหน่วยงาน โดยมักจะร่วมกับส่วนการบริหารอาคาร อาทิ ออฟฟิศ สนามกีฬา โรงเรียน ห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล ครอบคลุมกิจกรรมหลายด้านที่เกิดขึ้นในอาคารและการจัดการผลกระทบของกิจกรรมเหล่านี้ต่อบุคลากรและสภาพแวดล้อมในการทำงาน อาทิ การบำรุงรักษาและปรับปรุงอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม และการจัดหาตัวแทนผู้ดำเนินงานบริการอื่นๆที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานหลักขององค์กร เช่น ระบบรักษาความปลอดภัย ระบบสื่อสารและการจัดเก็บข้อมูล และงานทำความสะอาด เป็นต้น โดยเป็นการบริหารที่ไม่เกี่ยวข้องกับธุรกิจหลัก การบริหารทรัพยากรอาคารเป็นการบูรณาการการทำงานต่างๆในองค์กรเพื่อให้ได้มาซึ่งบริการต่างๆ ที่จำเป็นการส่งเสริมศักยภาพของกิจกรรมหลักขององค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการเพิ่มผลผลิต การลดค่าใช้จ่ายของการปฏิบัติงานในระยะยาว และความได้เปรียบทางการตลาดขององค์กรนั้น ๆ

ในปี พ.ศ. 2552 สมาคมการบริหารทรัพยากรกายภาพนานาชาติ (IFMA) ได้กำหนดหน้าที่ไว้ 11 อย่างในด้านการบริหารทรัพยากรกายภาพ ได้แก่ (1) การสื่อสาร (2) การเตรียมความพร้อมในกรณีฉุกเฉินและการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่อง (3) ภาวะผู้ให้บริการดูแลสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน (4) การเงินและธุรกิจ (5) ปัจจัยมนุษย์ (6) ความเป็นผู้นำและกลยุทธ์ (7) การดำเนินการและดูแลรักษา (8) การบริหารโครงการ (9) คุณภาพ (10) อสังหาริมทรัพย์และการบริหารสินทรัพย์ และ (11) เทคโนโลยี

ระบบบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพ เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากปัญหาการใช้และการดูแลรักษาอาคาร การพัฒนาเทคโนโลยีและเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านค่าใช้จ่ายที่มากขึ้นในขณะที่งบประมาณขององค์กรมีจำกัด รวมถึงปัญหาด้านการดูแลรักษาอาคารสถานที่ที่ส่งผลกระทบต่อการใช้งาน ความงามและสภาพแวดล้อม

3.1.1 ความเป็นมาของระบบบริหารทรัพยากรกายภาพ

อาคารเป็นสิ่งปลูกสร้างสำหรับอยู่อาศัยและทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายปลอดภัยและประโยชน์แก่ผู้ใช้อาคาร ในการก่อสร้างอาคารจำเป็นต้องได้รับการดูแล โดยการดูแลแต่เดิม มีขอบเขตการดำเนินงานจำกัด เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาระบบประกอบอาคารเป็นหลัก โดยมีหน่วยงานซ่อมบำรุงรับผิดชอบดำเนินการซ่อมแซม เมื่อระบบประกอบอาคารชำรุดเสียหาย ซึ่งมักจะดำเนินงานล่าช้า ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำกิจกรรมต่างๆ และไม่สามารถใช้งานอาคารอย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้อาคารที่เป็นองค์กรธุรกิจ ซึ่งต้องการใช้งานอาคารที่มีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ลดภาระค่าใช้จ่ายซึ่งเป็นต้นทุนการผลิตอย่างหนึ่ง รวมทั้งมีงานบริการที่สามารถสนับสนุนการประกอบธุรกิจหลักขององค์กรได้เป็นอย่างดี อันจะทำให้ผลผลิตขององค์กรเพิ่มขึ้นและมีความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ

3.2 หลักการของ SHE

แนวคิดเรื่อง การจัดการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสิ่งแวดล้อมในการทำงาน (SHE) “ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน” หมายความว่า การกระทำหรือสภาพการทำงานซึ่งปลอดภัยจากเหตุอันจะทำให้เกิดการประสบอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจหรือสุขภาพอนามัยอันเนื่องมาจากการทำงานหรือเกี่ยวกับการทำงานสภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น มีการใช้แรงงานที่ต้องเสี่ยงต่ออันตรายมากขึ้น ความปลอดภัยและสุขภาพของผู้ใช้แรงงานในการทำงาน จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกคนต้องตระหนักและใส่ใจตลอดเวลาเพราะผลจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน หรือผลของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น

ไม่เพียงแต่ขององค์กร ยังมีผลต่อสภาพแวดล้อมและสังคมโดยรอบอีกด้วย เช่น ไฟไหม้โรงงานระเบิด พนักงานและชุมชนโดยรอบได้รับสารอันตราย ซึ่งอาจถึงแก่ชีวิตได้การดำเนินงานด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อลดอุบัติเหตุและการสูญเสีย ในสถานประกอบกิจการนั้น เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของทุกคนในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากนายจ้างหรือฝ่ายบริหารมีความมุ่งมั่น และเป็นผู้นำที่ต้องการให้พนักงาน หรือสถานประกอบการของตนมีความปลอดภัย การจัดการทางด้านความปลอดภัยย่อมดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว และง่ายมากยิ่งขึ้น การจัดการ คือ กระบวนการที่จะบรรลุความสำเร็จ ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยการวางแผนการจัดองค์กร การนำและการควบคุม ในปัจจุบันภาครัฐได้ออกกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานในการบริหารและการจัดการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2549 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 21 มิถุนายน 2549 ข้อกำหนดของกฎหมายในหลายๆ หัวข้อทำให้สถานประกอบการต้องหันมาให้ความสำคัญกับเรื่องการจัดกรทางด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานมากยิ่งขึ้น ในหลายสถานประกอบการเลือกที่จะจัดทาระบบทางด้านความปลอดภัย โดยอาศัยมาตรฐานจากกระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และใช้มาตรฐานระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม 18001: 2542) เป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติ ทั้งนี้ได้มีจุดมุ่งหมายเพียงการแก้ไขปัญหา อาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน แต่ยังคงครอบคลุมถึงแนวทางในการป้องกันมิให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพและอุบัติเหตุต่างๆ ต่อผู้ปฏิบัติงาน และสังคมโดยรอบ

3.2.1 ลักษณะงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

คณะกรรมการร่วมระหว่างองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization; ILO) และองค์การอนามัยโลก (World Health Organization; WHO) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยไว้ดังนี้คือ

- 1) การส่งเสริมและดำรงไว้ (promotion and maintenance) ซึ่งความสมบูรณ์ที่สุดของสุขภาพร่างกายจิตใจและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้ประกอบอาชีพในทุกอาชีพ
- 2) การป้องกัน (prevention) ไม่ให้ผู้ประกอบอาชีพมีสุขภาพอนามัยเสื่อมโทรมหรือผิดปกติ อันมีสาเหตุมาจากสภาพหรือสภาวะในการทำงานต่างๆ
- 3) การป้องกันคุ้มครอง (protection) ผู้ประกอบอาชีพไม่ให้งานที่เสี่ยงอันตราย ซึ่งจะทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพขึ้นได้
- 4) การจัดงาน (placing) ให้ผู้ประกอบอาชีพได้ทำงานในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับความ สามารถของร่างกายและจิตใจของเขา
- 5) การปรับ (adaptation) งานให้เหมาะสมกับคน และการปรับคนให้เหมาะสมกับสภาพการทำงาน

3.3 แนวคิดพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554

กระทรวงมหาดไทย ได้ออกประกาศกระทรวงมหาดไทยกำหนดสวัสดิการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยสำหรับลูกจ้าง และพัฒนามาเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ในหมวดที่ 8 เรื่อง ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อเป็นกฎหมายคุ้มครองความปลอดภัย สุขภาพอนามัยและสวัสดิการของลูกจ้างที่ดียิ่งขึ้น ปัจจุบันการพัฒนาทางด้านความปลอดภัยในการทำงานของประเทศไทยภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 นั้นยังมีปัญหาอุปสรรคมากมาย ดังนั้น กระทรวงแรงงานจึงได้ประกาศกฎหมายใหม่ คือ พระราชบัญญัติ ความปลอดภัยอาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 เพื่อให้ทันสมัยและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการในเรื่องความปลอดภัยของผู้ใช้แรงงานในปัจจุบัน ดังนั้น นายจ้างหรือผู้ที่ทำงานด้านความปลอดภัย รวมทั้งผู้ใช้แรงงานควรจะต้องศึกษาถึงข้อกำหนดต่างๆ ในข้อกำหนดเพื่อจะได้วางแผนงานการดำเนินการด้านความปลอดภัยในการทำงาน ให้สอดคล้องกับ พรบ. ความปลอดภัยฯ พ.ศ. 2554พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2553 เล่มที่ 128 ตอนที่ 4ก. ราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 17 มกราคม 2554 มาตรา 3 ให้ยกเลิกหมวด 8 ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานมาตรา 100-107 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 ให้ใช้บังคับเมื่อพ้น 180 วัน นับแต่ 17 มกราคม 2554 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา (หลังจาก 17 มิถุนายน 2554)

3.3.2 การบริหารจัดการและการดำเนินการ SHE

- 1) ให้นายจ้างบริหารจัดการและดำเนินการ SHE ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดในกฎกระทรวง
- 2) ให้นายจ้างจัดทำเอกสารหรือรายงานใด โดยมีการตรวจสอบหรือรับรองโดยบุคคล หรือ นิติบุคคลตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- 3) ให้ลูกจ้างมีหน้าที่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ SHE ตามมาตรฐานที่กำหนดในกฎกระทรวง

3.4 แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐการนั้น International Association for Public Participation (2003) ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

3.4.1 การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ถือเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่างๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่างๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3.4.2 การรับฟังความคิดเห็น Consult เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน การให้ข้อมูลข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐ ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์

3.4.3 การเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

3.4.4 ความร่วมมือ (Collaboration) เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคประชาสังคมมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

3.4.5 การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empowerment) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่างๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย

3.5 แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการดำเนินการพัฒนา ช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับ และก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดกันทุกฝ่าย ดังนี้

3.5.1 การรับรู้ (Perception) ต้องสร้างสำนึกให้ทั้งภาครัฐและประชาชน มีความตระหนัก การรับรู้ การยอมรับในสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่าย

3.5.2 ทักษะ (Attitude) ต้องสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติของบุคลากรภาครัฐและภาคประชาชนทั้งสองฝ่าย ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.5.3 การเป็นตัวแทน (Representation) การสรรหาและคัดเลือกตัวแทน จะต้องคำนึงถึงประชาชนทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายทุกกลุ่มนั้นมีตัวแทนเข้าไปร่วมด้วย

3.5.4 ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) การมีส่วนร่วมนั้น ต้องสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจและมีความจริงใจในการเข้าร่วม สิ่งที่จะได้ตามมาคือความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) ในองค์กร

3.5.5 การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-sharing) สร้างกลไกเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทำให้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งด้านที่เป็นข้อเท็จจริงและด้านที่เป็นความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ได้ถูกแสดงออกมาอย่างหลากหลายลุ่มลึกและสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น

3.5.6 ฉันทามติ (Consensus) การมีส่วนร่วมเป็นการสร้างฉันทามติ โดยการให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วม ในการหาวิธีแก้ไขปัญหาย่อยๆ ร่วมกัน

3.5.7 การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) องค์การการมีส่วนร่วมต้องสร้างให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในองค์กร คือ จะต้องจัด กิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นของกันและกันเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง (Two Ways Communication) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ระหว่งกัน

3.5.8 ความประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Purpose) ต้องกำหนดความประสงค์หรือความมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่ การมีความมุ่งหมายที่ต้องการบรรลุชัดเจน จะนำทางให้สมาชิกผู้เข้าร่วมได้เข้าใจตรงกันและเดินไปในทิศทางเดียวกัน

3.5.9 การประเมินผล (Appraisal) ต้องมีระบบการประเมินผล เนื่องจากการประเมินผลเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วม และถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารในการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด องค์กรใดที่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม โปร่งใส และจัดทัศนคติส่วนตัวออกได้มากที่สุด

3.5.10 ความโปร่งใส (Transparency) ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์การการมีส่วนร่วมให้มีความโปร่งใส เนื่องจากการมีส่วนร่วมนั้น เป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจ

3.5.11 ความเป็นอิสระ (Independence) องค์การการมีส่วนร่วมจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย โดยการให้เกียรติยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน สมาชิกทุกคนในองค์กรมีอิสระทางความคิด

3.5.12 ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-doing) องค์การการมีส่วนร่วม ต้องเปิดโอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดประสพการณ์ การเรียนรู้ใหม่ ความคิดใหม่ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง

3.5.13 เครือข่าย (Network) ส่งเสริมให้มีการผนึกกำลังร่วมกันของทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนในลักษณะเครือข่ายคือ การที่จะต้องมาหาความเข้าใจกัน มาผนึกกำลังกันเป็นหนึ่งเดียวที่สำคัญต้องเป็นไปเพื่อสร้างผลประโยชน์ในเชิงการทำงานร่วมในรูปแบบกิจกรรม โครงการ แผนงาน ที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 ประชากร ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลสำรวจโดยมีประชากรคือ ชุมชนบ้านศาลวัน จังหวัดนครปฐมซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 13 ชุมชน พื้นที่ความรับผิดชอบและกลุ่มเป้าหมายประกอบไปด้วย 13 ชุมชนย่อย ได้แก่ 1) ชุมชนโพธิ์ทอง 2) ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ 3) ชุมชนตลาดเก่าศาลายา 4) ชุมชนหน้าสถานีรถไฟ 5) ชุมชนหน้าพุทธมณฑล 6) ชุมชนคุณหลวง 7) ชุมชนสหพร 8) ชุมชนมหามงคล 9) ชุมชนซอย ส.พุนทรัพย์ 10) ชุมชนศาลายานิเวศน์ 11) ชุมชน อบต. 12) ชุมชนรวมใจริมทางรถไฟ 13) ชุมชนบ้านศาลวัน

4.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota sampling) คือ กำหนดให้แบบสอบถามชุมชนละ 10 ชุด แล้วเลือกแบบบังเอิญ คือเจอใครก็เลือกจนครบตามจำนวนที่ต้องการ

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามในเรื่อง “การจัดการทรัพยากรกายภาพชุมชนตามหลักของความปลอดภัย สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม (SHE) กรณีศึกษา ชุมชนบ้านศาลวัน จังหวัดนครปฐม ” สามารถแบ่งแบบสอบถามออกเป็นทั้งหมด ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ชุมชนที่อยู่อาศัยและจำนวนผู้ที่อยู่อาศัยในบ้าน ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเนื้อหาที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรกายภาพชุมชนตามหลักของความปลอดภัย สุขภาพและสิ่งแวดล้อม (SHE) ส่วนที่ 3 การแสดงความคิดเห็นในแนวทางการพัฒนา การจัดการทรัพยากรกายภาพชุมชนตามหลักของความปลอดภัย สุขภาพและสิ่งแวดล้อม (SHE)

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามจัดไว้สำหรับให้แต่ละชุมชน จำนวน 13 ชุมชน โดยแจกแบบสอบถามให้ชุมชนละ 10 ชุดพร้อมทั้งเข้าไปร่วมสำรวจและสัมภาษณ์ให้ความเข้าใจกับรายละเอียดของแบบสอบถามในแต่ละข้อ

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและประเมินมาทำการวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีทางสถิติเพื่อเป็นรวบรวมข้อมูล โดยการนำข้อมูลมาใส่สูตรต่างๆ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความน่าเชื่อถือของข้อมูล เพื่อสำรวจบ้านพักอาศัยและสภาพแวดล้อมในชุมชนว่ามีสถานะตามความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม ในการจัดการทรัพยากรกายภาพและหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert's Alpha) จะคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ (Cronbach's Alpha) เพื่อหาค่าสถิติว่าหลังจากศึกษาข้อมูลเรื่อง ความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม มีความน่าเชื่อถือจากข้อมูลที่ได้รับร้อยละ 95

5. ผลและวิจารณ์

พบว่า มีระดับการจัดการทรัพยากรกายภาพด้านสิ่งแวดล้อมในที่พัก อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นถึงว่าประชาชนทั่วไปในชุมชนบ้านสาวันยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการ SHE ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทิราพร ทั้งสุวรรณ (2555) จากผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงงานให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิตมากกว่าการจัดการความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมในการทำงานของโรงงาน ยังไม่มีการกำหนดนโยบายการพัฒนา SHE รวมทั้งไม่มีการปลูกฝังทัศนคติและการส่งเสริมการจัดการ SHE

ผลสรุปการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากแบบสอบถามของโครงการก่อสร้างมีความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.987 ของจำนวนข้อมูลทั้งหมด (N of Items) เท่ากับ 34 ข้อ

6. สรุปผล

มีระดับการจัดการทรัพยากรกายภาพด้านความปลอดภัยในที่พักอาศัยโดยเฉลี่ย 84.1 คิดเป็นร้อยละ 64.69 อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่ควรปรับปรุงคือ มีระบบป้องกันอัคคีภัย ด้านอาชีวอนามัยหรือสุขภาพ พบว่า มีระดับการจัดการทรัพยากรกายภาพด้านสุขภาพในที่พักอาศัยโดยเฉลี่ย 62.89 คิดเป็นร้อยละ 48.38 อยู่ในระดับปรับปรุง ข้อที่ควรปรับปรุงคือ ออกกำลังกายเป็นประจำอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน ครั้งละ ครึ่งชั่วโมง ยกของที่มีน้ำหนักมากที่วางอยู่กับพื้น ก้มตัวลงไปยกโดยย่อเข้าและตรวจสอบสุขภาพพื้นเป็นประจำทุกปีและในด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า มีระดับการจัดการทรัพยากรกายภาพด้านสิ่งแวดล้อมในที่พักอาศัยโดยเฉลี่ย 86.40 คิดเป็นร้อยละ 66.46 อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่ควรปรับปรุงคือ ภายในบ้านมีแสงสว่างที่เพียงพอและปลุกต้นไม้หรือจัดสวนหย่อมบริเวณรอบที่พักอาศัย มีแนวทางแก้ไขและการป้องกันการจัดการทรัพยากรกายภาพของชุมชนในด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม ดังนี้ คือ 1) ต้องติดตั้งเครื่องดับเพลิง ในที่มองเห็นสามารถอ่านคำแนะนำการใช้ได้และสามารถนำไปใช้งานได้ โดยสะดวก และต้องอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอดเวลา 2) จะต้องใช้ระยะเวลาออกกำลังกายไม่น้อยกว่า 30 นาทีต่อครั้ง 3 ครั้งต่อสัปดาห์ ควรเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับร่างกาย 3) ยกของที่มีน้ำหนักมากที่วางอยู่กับพื้น ต้องใช้วิธีการยกที่ถูกต้อง

7. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณชุมชนบ้านสาวัน จังหวัดนครปฐม ที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและให้เข้าสำรวจบ้านพักอาศัย และขอขอบคุณโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสาวันที่คอยให้ความร่วมมือประสานข้อมูลที่พักอาศัยในพื้นที่ ขอขอบคุณคณาจารย์ในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบทุกท่าน ทุกสาขาวิชา ที่ช่วยให้คำแนะนำในการจัดทำข้อมูลประกอบงานวิจัยต่างๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกคนและที่สำคัญต้องขอขอบคุณทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่ให้ทุนการสนับสนุนการทำวิจัย

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. **มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ระบบการจัดการ**
อาชีวอนามัยและความปลอดภัย: ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับหลักการ ระบบและเทคนิค ในทางปฏิบัติ. กรุงเทพฯ:
กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2544.
- คมสันต์ ธงชัย และคณะ. **การจัดการด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยกับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการบาดเจ็บเนื่องจากการ**
ทำงานของคอนกรีตก่อสร้าง ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2552.
- จันทิราพร ทั้งสุวรรณ. **การจัดการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสิ่งแวดล้อมในการทำงาน (SHE) ในโรงงานผลิต**
น้ำมันจากยางรถยนต์เก่าไม่ใช้แล้ว. วิทยาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม) คณะพัฒนาลังคมและ
สิ่งแวดล้อมสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2555
- บุญจง ขวสัทธวิชัย. **กฎหมายและองค์กรสิ่งแวดล้อม.** สำนักพิมพ์ปทุมทิพย์ : กรุงเทพฯ, 2555
- บัณฑิต จุลาสัยและเสรีชัย โชติพานิช. **การบริหารทรัพยากรกายภาพ (Facility Management).** โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย : กรุงเทพฯ, 2547
- พรธรีภา มีโกคา. **อาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงานในระบบการเกษตรไทย: เกษตรแผนใหม่กับเกษตร**
ทางเลือก. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- สิทธิเดช จันทรสุขศรี. **พฤติกรรมด้านอาชีวอนามัย ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมของพนักงานในโรงงานเซตนิคม**
อุตสาหกรรมบางปู ศึกษาเฉพาะกรณีที่เข้าร่วมโครงการสถานที่ทำงานน่าอยู่ น่าทำงาน. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, 2547.